

2178. Probabilis mihi est, quod patiens comprehendatur sub reservatione, nisi sit impubes. 1. Quia est complex ejusdem delicti sodomia perfecta; nec dicitur præcisè sodomiam pati, sed etiam committere, quia tam agens, quam patiens dicitur ad commissionem sodomia concurrere. 2. Quia circumstantia agens non mutat speciem, sed solum aggravat intra eandem speciem: unde circumstantia agens, aut patientis non sunt ex necessitate exprimendæ. Ita probabiliter Diana pluribus in locis, maxime part. 1. tract. 1. ref. 1. 1. & tract. 3. ref. 4. cum pluribus; quia uterque contra naturam peccat, & uterque alterius peccato cooperatur. Et quamvis agens se polluat, patiens ejus pollutioni cooperatur. Esse tamen explicandas, tenet Leander de Penit. disp. 8. §. 3. q. 6. Quia agens se polluit, non sic patiens. Certum tamen est, quod si patiens polluitur, tenetur hanc circumstantiam fateri, tam ipse patiens, quam agens, qui est ejus cooperator tactibus, &c.

2179. Probabile autem putat Tamburino, cum aliis, quod sub reservatione sodomia non veniat patiens, nisi exprimat, sed solum agens; quia reservatio est odiosa, adeoque debet restringi ad sodomiam, quæ ex communi omnium consensu est perfecta, qualis est ex parte agens, non patientis; licet enim probabilis sit, quod patiens sit perfectè sodomita, id tamen non concedunt omnes. Tum quia jura magis puniunt agentem, quam patientem.

2180. Copula sodomitica non parit affinitatem, quia affinitas solum oritur ex copula naturali.

2181. Si verò copula sodomitica sit cum conjunctis, debet explicari circumstantia incestus dicendo: *Commisi incestum sodomiticum*, quia major irreverentia fit conjunctioni per copulam innaturalem, quam per naturalem: similiter fit uxoratus contrahit speciem adulterii, &c. An autem debeat exprimere qualitatem conjunctionis, consanguinitatis scilicet, vel affinitatis, & gradum, v. gr. cum fratre, nepote, &c. Respondeo ut in num. 2153. & 2154.

BESTIALITAS

2182. **E**ST coitus hominis cum bestia, quod est gravissimum peccatum inter omnes luxuriæ species; quia non servat identitatem speciei. Non sunt ex necessitate explicandæ species animalium, nec an sit mas, aut femina, quia est differentia tantum materialis in genere entis, non in genere moris.

2183. Ad hanc speciem reducitur coitus cum demone succubo, vel incubo; quia corpus à demone assumptum non est verè corpus humanum; debet autem in confessione exprimi, quia ei superaddit malitia contra Religionem, cum sit commercium cum demone, Dei, & nostro inimico; debet tamen exprimi, an demon fuerit sub specie femine, viri conjugati, aut voto castitatis ligati;

quia tunc peccatum contrahit illam speciem malitiam ob affectum ad talem personam.

2184. Copulam cum femina mortua non esse peccatum fornicationis, nec bestialitatis, sed simplicis molliciti, tenet Diana part. 9. tract. 9. ref. 1. cum Tamb. quia fornicatio, & bestialitas est actio viventis cum vivente: unde solum est pollutio cum inanimato instrumento, uti esset cum statua: inanimatum autem instrumentum, quo quis se polluit, non facit mutationem speciei; adeoque hanc circumstantiam non esse ex necessitate aperiendam, sed sufficere, si dicat: *Me pollui*.

2185. Dico tamen, quod si talis non sitat in sola copula cum mortua, sed ulterius dirigat affectum, & cogitationem ad mulierem illam, ut erat viva (quod est verisimilius) tunc contrahit eam speciem malitiam internam, quam objectum habet in se, nempe adulterii, incestus, &c. uti de pollutione dictum est.

2186. Mollicitas, sodomia, & bestialitas habent malitiam specie distinctas, quia peccata non distinguuntur specie præcisè per oppositiones ad diversas virtutes, sed etiam per oppositiones ad diversas honestates ejusdem virtutis: sic contra quamlibet virtutem sunt duo peccata specie diversa, unum per excessum, alterum per defectum, ut prodigalitas, & avaritia contra liberalitatem: mollicitas autem, sodomia, & bestialitas naturæ opponuntur; sed per differentias diversas, & contra honestates diversas: quis enim non videt, diversam dissonantiam, inclinationem, & repugnantiam naturalem esse in bestiali concubitu, quam in sodomitico, & diversam in hoc, quam in simplici mollicitate? ac propterea distinguuntur specie, non solum in genere entis, sed etiam in genere moris. Vide in pag. 2. Prop. 24. ab Alex. VII. damn.

2187. Prædictis speciebus addi solet

IMPUDICITIA,

QUÆ consistit in tactibus, aspectibus impudicis, verbis obscenis, cogitationibus, & similibus.

2188. Tactus impudici sunt illi, qui de se ordinantur ad venerem: hujusmodi sunt oscula, tactus mammillarum, & partium inhonestarum, qui de se sunt dispositiones ad venerem, ac proinde sunt peccata mortalia, & contrahunt eandem speciem malitiæ, quam habet actus veneris, ad quem de se ordinantur, in confessione explicandam, nempe incestus, adulterii, &c. licet actus perfectus non sequatur, num. 2274. & 2275. Vide pag. 3. Prop. 40. ab Alexand. VII. damn.

2189. Tactus autem, & aspectus de se impudici à peccato excusantur, si fiant ex necessitate, v. gr. medendi, aut aliqua honesta causa, puta mundandi, &c. licet exinde sequatur delectatio sensualis veneræ, aut pollutio; dummodo non adsit consensus voluntatis, nec sit intenta in tactibus, licet præ-

previa; quia necessitate, aut honesta causa existente, delectatio illa sensus, & pollutio, quæ sequitur, est effectus naturalis, & per accidens: homini autem prosequenti suum jus non imputatur effectus per accidens, & præter intentionem secutus. Busemb. tract. 4. cap. 2. dub. 1. num. 5. & 6. Si verò quis expertus sit, se sapius cecidisse in expressum consensum mortalem, non obstante necessitate, & honesta causa, debet se à tali causa abstinere. Idem dico de Confessario, qui audiendo peccata turpia in confessione, experitur motus veneros sensus, hic non tenetur à confessione abstinere, nisi adsit periculum consensus, quod colligitur, si sapius expertus sit consensus. Vide num. 2166.

2190. Non est eadem ratio de aspectibus, & tactibus; quia tactus proximè causant commotionem spirituum vitalium, non sic aspectus; unde solum aspectus partium inhonestarum sunt de se impudici, ac proinde aspectus mammillarum, curiositatis causa, sunt veniales, nisi adsit periculum delectationis veneræ.

2191. Aspicere congressum animalium, & maxime viri cum femina, aut illud studiosè sentire, vel voluntariè cogitare, est mortale ob periculum proximum delectationis veneræ. Secus si ex abrupto, & casu repentino. Matruius disp. 11. num. 134. Clericatus cap. 73. num. 18. Idem dic de aspectu studioso mammillarum nudarum.

2192. Eadem ratione mortale est perficere pendenda brutorum, non solum ex fine venerè se comitatur, sed etiam solius curiositatis causa videndi semen. Diana part. 9. tract. 8. num. 31.

2193. Aspectus mulieris pulchre cum sola complacentia de ejus pulchritudine non est de se peccatum, nisi ad malum finem ordinetur. Cajet. tom. 1. opusc. 14. quest. 3. quia pulchritudo est donum naturale Dei, nisi adsit periculum delectationis veneræ, propter quod non debet homo in ejusmodi aspectibus diu immorari, num. 2275.

2194. Verba turpia, & lectio turpium, curiositatis, aut diversionis causa sunt venialia, si non adsit præfatum periculum, aut scandalum aliorum: à mortali autem non excuso, si non fiant per transitum, sed quis per longum tempus in iis immoretur, quia tunc regulariter adest periculum delectationis veneræ, & scandalum aliorum.

OSCULA,

2195. **O**scula considerari possunt ratione modi, vel ratione finis. Eadem respectivè dic de tactibus, & amplexibus.

Ratione modi, oscula alia sunt superficialia, & instantanea, alia pressa, & morosa.

2196. Ex parte finis sunt quadruplicis generis. 1. Sunt oscula data in signum sinceri affectus, aut urbanitatis causa: hujusmodi esse solent oscula superficialia, & instantanea.

2. Sunt oscula ob delectationem veneræ. De-

lectatio veneræ est, quæ percipitur ex motu substantiæ feminis, vel ex per se ordinatis ad illud.

3. Sunt oscula ob delectationem sensibilem. Et quamvis difficile sit delectationem sensibilem, & sensibilem distinguere, clarum tibi reddam; si attendas.

2197. Delectatio sensualis est illa, quæ confurget, & sentitur in carne ex commotione spirituum generationi inservientium circa partes libidinosas. Delectatio verò sensibilis est illa, quæ in ipso osculo residet, quæque percipitur ex tactu objecti mollis, & jucundi proportionati potentia deosculativæ, & sensui tactus, præscindendo ab omni delectatione veneræ, & sensuali, & à fine copulæ. Ubi (ut vides) delectatio sensualis supponit, & subsequitur commotionem spirituum, delectatio verò sensibilis ab illa præscindit; quod si commotio spirituum adsit, delectatio sensibilis, quæ in osculo residet, eam præcedit ut causa.

2198. Hinc fit, quod delectatio sensualis ex osculo inter solutos, est veneræ, & mortalis; quia delectatio sensualis, quæ confurget, & sentitur in carne ex commotione spirituum generationi inservientium, per se, & ex natura sua est ordinata ad copulam, seu ad motum feminis.

2199. Non obstat, quod ait Galenus lib. 14. de Usu partium, cap. 9. & 10. *Veneræ delectatio sola est, quæ ex motu substantiæ feminis percipitur*: Quia ibi loquitur de delectatione consummata, quæ oritur ex affectu completo, qui est Venus. At non inde sequitur, quod delectatio sensibilis, quæ ex commotione spirituum in carne confurget, non sit formaliter veneræ; nam est causa apta nata motus feminis, actio autem in genere moris habet pro objecto effectum, & ab eo formaliter specificatur, ut constat exemplo actionum, & causarum furû, infra verb. *Qui resistere tenentur*.

2200. Adeoque Doctores communiter concludunt, delectationem veneræ esse illam, quæ percipitur ex motu feminis, vel ex per se ordinatis ad illud, puta ex commotione pudendorum; si hæc habeatur ex oculis, tactibus, amplexibus, si ve ex cogitatione copulæ, &c. Verricelli tract. 4. quest. 19. Diana part. 4. tract. 4. ref. 136. Filiuc. Villal. & Com. apud ipsos.

DIFFICULTAS

2201. **I**gitur solum remanere possit de osculis ob delectationem sensibilem, quæ in ipso osculo residet. Et quamvis olim plures scripserint, hujusmodi oscula esse tantum venialia, scilicet periculo ulterioris consensus, & pollutionis: modò est omnino tenendum esse mortalia; quia oppositam propositionem damnavit Alexand. VII. ut in pag. 3. Propos. 40.

2202. Non dicas, Alexandrum nomine delectationis sensibilis, intellexisse sensibilem. 1. Quia est voluntariè dictum, quoniam etiam ante damnationem

TN hac re, & materia perdidicili quidem, ac delictata fuit tres sententia.

2244. Prima affirmat, eum peccare mortaliter, quamvis credat, se non confensurum. S. Antonius 1. 2. tit. 5. 5. In fine. Bonacina de Matr. quest. 4. punct. 7. Ricardus, Valencia, & alii apud Verricelli tract. 4. q. 17. num. 1. Cujus rationes sunt 1. Quia si non teneretur sub mortali tales motus reprimere, posset sine mortali in magna delectatione venerea perseverare. 2. Quia tales motus ex natura sua ad pollutionem disponunt. 3. Quia qui tales motus permittit, illos interpretative vult, unde sicut qui illos intendit, mortaliter peccat, ex num. 2198. ita, qui illos interpretative vult.

2245. Secunda sententia docet, non peccare mortaliter, sed venialiter, nisi addit, & advertat periculum proximum consensus, aut pollutionis. Cajet. in Sum. verb. Delectatio, vers. Magna tamen. Diana part. 2. tract. 17. resol. 33. Medina, Corduba, & alii apud Verricelli cit. num. 2. Sanchez in Sum. Mor. lib. 1. cap. 2. num. 13. hanc vocat communem, & D. Bonav. 2. dist. 24. part. 2. tit. 2. q. 2. num. 75. quamvis primam sententiam teneat, hanc probabillem vocat.

2246. Huic sententia adheret Tamb. tom. 1. lib. 10. cap. 2. ut sequitur:

De hac re non ego loquar, sed Castropal. tom. 1. tract. 2. dist. 2. part. 10. q. 5. num. 3. (legatur Joannes Sanchez, qui fuisse idem probat disp. 21.) qui sic habet: *Esti supradicta sententia affirmans esse peccatum, quando voluntas non reprimat, neque coeret cum possit, valde probabilis sit; tamen probabilior mihi videtur non peccare mortaliter voluntatem, qua non reprimat hos turpes motus, sed merè negativè se circa illos habet, dummodo absit periculum pollutionis, aut anterioris gravis consensus. Tenent hanc sententiam Cajetanus, Navarrus, Toletus, & Philiaricus, & alii plures, quod refert Salas. Et licet ipse noluerit suam mentem declarare, satis insinuat esse pro hac sententia, ut legenti patebit.*

Probabilissimum esse affirmat Thomas Sanchez, qui hanc reputat probabiliorē in rigore metaphysico, practice tamen aliam dicit esse veram. Præcipua ratio, qua me movent, est quia hujusmodi motus à natura proveniunt; ita ut omnes coerere sit impossibile, aliquos difficillimum. Non est igitur credendum de divina bonitate salutem eternam hominum his periculis exposuisse; esset enim salus aeterna casu libere hominibus non levi periculo expōita, si, cum à natura sit in malum proclivis, arctatus sit, non solum non admittere hos motus, sed etiam illos reprimere, cum possit obligaretur sane media apponere non difficilia ad reprimendum. Ergo si videat hos motus conjugere, eo quod in loco tali, vel tali modo, decumbit, tenebitur à tali cubita abstinere, imò surgere, & se aequaliter verberare; quod certè est durissimum, & pauci admittunt.

Deinde peccabit mortaliter, si non evitat causas, ex quibus cognoscit hujusmodi motus prava surgere;

nam si postquam excitati sunt, tenetur illos reprimere, à fortiori tenebitur reprimere, ne excitentur: tenebitur ergo sub mortali feminam non alloqui, nec videre, aliamque similia omittere, qua in omnium sententia, vel bona sunt, vel solum venialia. Denique argumenta contraria sententia non arguet, &c.

Hac Castropal, qui respondet ad quinque argumenta, quibus fundatur prior sententia, quæ si libet, lege. Illud fatetur cum communi, esse veniale (lege Joannem Sanchez loc. cit. qui num. 3, nec esse veniale contendit) si, cum possis, non reprimas, neque excusationem habeas, cur non reprimas; quia negari non potest, illos motus esse deordinatos, & ad copulam incitare. Excusatio autem sufficiens esset ea, quæ est necessaria, vel utilis tibi, vel alteri, ut audire confessiones, legere, studere, urbana loqui cum femina, equitare; & multò magis excusabit timor, ne dum attendis ad volendum positivè reprimere, crescat tentatio; tunc enim imò, & semper in ejusmodi tentationibus consultissimum remedium est, statim divertere cogitationem ad alia objecta non illicita, præsertim quæ te maximè afficiunt: id enim tunc non solum est negativè se habere, sed certè resistere.

Quæ omnia, & etiam si praveiderat pollutio, sed non intendatur, nec sit periculum consensus, dicta à nobis sunt satis supra lib. 7. cap. 3. q. 5. num. 48.

2247. Ita et Castropal. tom. 1. tract. 2. dist. 2. punct. 12. qui sic habet:

Notandum item est, si ob causam necessariam, vel utilem tibi, aut alteri, non reprimis hujusmodi motus, quales sunt, audire confessiones, legere, studere, locutio urbana cum femina, equitatio, timor incidendi in turpiores delectationes, vel urgentius tentandi, nullum peccatum committis, etiam si absit periculum pollutionis, modò absit periculum consensus, quia tunc patris has delectationes, non agis: ita Azor. tom. 1. Institutionum moralium, lib. 4. cap. 6. q. 5. Salas plures referens 1. 2. tract. 13. disp. 6. sect. 3. num. 3. Sanchez lib. 1. in Decalog. cap. 2. num. 12. Vazquez disp. 108. cap. 3. in sup. Coninchus disp. 34. de Matr. dub. 11. num. 111. Lessius lib. 4. cap. 3. dub. 14. num. 94. & dub. 15. num. 118.

2248. Rationem, cur addit peccatum veniale, datur etiam Verricelli cit. num. 15. his verbis:

Sentiens turpem motum cum delectatione, quamvis omninò certus sit, nullum subesse periculum, neque consensus, neque pollutionis; tamen nisi aliqua causa excusetur (de qua infra) venialiter peccat eos prava motus non comprimens: ita omnes contra Joan. Sanchez disp. 21. num. 3.

Ratio est, nam talis motus cum delectatione venerea, est de se inordinatus, & turpis, & ex natura sua allicit ad consensus, & disponit ad pollutionem, saltem remotè; ergo tenetur voluntas eos positivè comprimere: tum quia omnium fideliū sensus ostendit, qui passim se acculant de

negligentia in resistendo: sed si motus esset sine ulla profluo delectatione, tunc puto nullatenus de ipso curandum, ut rectè docet Joan. Sanchez ubi supra num. 18. & infra probat.

2249. Ipse tamen doctissimus Verricelli cit. n. 4. art. 2. tenet, hanc secundam sententiam esse probabiliorē absolute loquendo, rarissimè verò tutam in praxi, ac providè,

2250. Quantum ad primam partem, solvit argumenta in oppositum, dicens, tunc non reprimere motus illos turpes, & delectationem veneream non voluntariè procuratam, esse materiam gravem, quando adest periculum proximum consensus, aut pollutionis. Nec ea disponere ac pollutionem, nisi remotè, si non sint voluntariè, & liberè procurata. Nec aliquid dici interpretative, aut virtualiter volitum, nisi quando quis potest, & tenetur impedire.

2251. Et Castrop. qui absolute absque distinctione de veritate speculativa, & practica secundam sententiam tenet, tom. 1. tract. 2. disp. 2. punct. 10. §. 5. num. 4. addit: *Admitto gratis in contractibus idem esse judicium rati, & expressi propter presumptum consensus: at in peccatis nequam; nunquam enim tibi licet aliorum peccata velle, licet tamen illa non impedire, & Deus peccata permittit, non tamen illa vult.*

2252. Ibid. addit: mortale esse hos turpes motus velle, aut procurare; quia sic sunt initium, & causa pollutionis, minimè verò illos non procuratos, nec volitos permittere. Et voluntatem non esse sub mortali obligatam impedire quamlibet pugnam appetitus sensitivi; sed illam, quæ sit talis, ut constituat voluntatem in periculo proximo ad consentiendum.

2253. Quantum ad secundam partem de veritate practica, Verricelli cit. à num. 16. inquit:

Dico septimò, in praxi rarò excusatur à peccato mortali is, qui veneris delectationibus, ac titillationibus positivè non resistit, & comprime re negligit, vel saltem formalem displicentiam de illis non habet. Unde consultissimum, imò sæpè necessarium est, de his tanquam de dubio peccato se accusare ante sacram communionem. Ratio est, quia non resistens pravus motibus, & delectationibus, frequenter verè, & formaliter, nedum interpretative consentit; non cognoscit autem, se consensisse, quia actu reflexo non advertit consensus; unde tunc mortaliter peccat, non ex eo quia non resistit, sed quia verè, & formalissimè consentit; unde rectè docuerunt gravissimi Doctores, ut Jo. Gerson, Cancellarius Parisiensis, Gregorius de Valentia, Thomas Sanchez, Sayrus, & Alphonsus Rodriguez, rem esse satis periculosam, neque tutam esse communicare sine confessione; referant tum esse momentu verba Doctorum.

2254. Pater Al. Rodriguez Exerc. Spir. part. 3. tract. 4. cap. 4. docet, sæpissimè doctissimos viros latere, an subest peccatum mortale; unde S. Bona-

ventura in Speculo disciplina acriter reprehendit eos, qui ex verecundia putantes non esse mortale, omittunt hæc confiteri; & sæpè sacrilegè communiabant.

2255. Denique tertia sententia tenet, eum non peccare mortaliter, si saltem aliquam displicentiam habeat, licet omnino delectationem veneream non reprimat, nec ejus causam removeat, dummodo certus sit, se non confensurum. Ita plures Doctores à D. Bonavet. cit. relati, eique adhæret Sanchez in Sum. Mor. lib. 1. cap. 2. num. 13.

2256. Hac sufficit ex gravissimis Doctoribus retulisse, nam plurimum meorum Magistrorum exemplo motus, in hac re, malo discipuli munere fungi, quàm Magistri.

2257. Illud certum est, eum peccare mortaliter, si addit, & advertat periculum proximum consensus, aut pollutionis, etiam si credat se non confensurum in delectationem veneream, & pollutionem; quia (ut rectè ait Verricelli) eodem præcepto, quo quis tenetur pollutionem vitare, tenetur etiam causas per se influentes in illam auferre, nisi causa aliqua necessaria excuset. Vide num. 2189.

2258. Ad dignoscendum, quod urgeat periculum proximum, primum signum est experientia, qua quis in simili commotione, & delectatione positus, expertus est, sæpè sæpius consensisse, aut pollutionem secutam esse. Secundum, si commotio, & delectatio sit gravissima, ac ita vehemens, & naturaliter irritata, ut iudicio prudenti advertat, esse proximum pollutionem. Ad hoc juvant etiam dicta de occasione proxima.

2259. In casu igitur periculi proximi, tenetur quis sub mortali positivè resistere, & prava motus reprimere, utendo remediis, de quibus modo à num. 2265.

QUANTUM AD SIGNA

2260. Consensus præstiti, vel non, ab eo, qui positivè non resistit, extra causam periculi proximi:

Sunt à viro prudenti (ut doctè innuit Verricelli) consideranda quatuor. 1. Qualitas personæ: An sit timorata, vel laxæ conscientia. 2. Qualitas delectationis venereæ: An fuerit levis, vel gravis; brevius, vel diuturna. 3. Causa: An rationabilis, ut auditio Confessionum, studium, &c. vel irrationabilis, ut curiosus aspectus, turpis lectio, aut locutio, &c. 4. An aliquam ejus delectationis displicentiam habuerit, vel nullam.

2261. Si persona est timorata conscientia, ut potius mallet mori, quàm fedari; tunc si cogitatio, motus pravus, & delectatio fuit levis, probabile est non fuisse consensus; quia vir timoratus, haud ita facilliter in consensus ruit.

2262. Idem dicit Verricelli cit. num. 3. & 5. Si fuit gravis, & diuturna, causam tamen non movit ex rationabili motivo, ut studio necessario, aut

prout confunditur cum delectatione, sed prout coincidit cum approbatione, ita ut idem sit gaudere de copula conjugali præterita, ac eam approbare. Ratio est, quia delectatio morosa ex se influit in libidinem, & motus sensuales parit, non sic approbatio, & purum desiderium, 2. Licetum esse de pollutione naturali nocturna, & involuntaria non delectari, sed de ea habita gaudere, & eam desiderare ob aliquem honestum finem, nempe ad sedandas, vel ob sedatas tentationes carnis, ad exonerandum, vel ob exoneratam naturam ob sanitatem, &c. quia tunc talis pollutio neque objectivè est mala; nam sic gaudens, & placens, non gaudet, & placet de pollutione, sed de sanitate, idem dicunt de desiderio. Id de pollutione negant Sotus, & Rodrig. in Summa, quia pollutio est ex objecto mala.

2283. Id certum est nullo pacto licere pollutionem nocturnam, & naturale procurare etiam ad sanitatem obtinendam; quia tunc esset voluntaria in causa, & ab intrinseco mala.

2284. Si die Sabbati delecteris de comestione carnis, aut illam desideres, præcia per intellectum, seu non intellecta die Sabbati; non peccas; quia separas malitiam, dum præcindis circumstantiam prohibitionis, seu sub qua est prohibitio. Peccas verò, si desideres comedere carnes pro die Sabbati, etiam si postea, retractata voluntate, non comedas; quia tunc non præcindis, sed concernis circumstantiam dici Sabbati, in primo inquam casu dies Sabbati habet rationem temporis, quod existit, & sit actus desiderii; & idè non transfundit malitiam in actum, quia concomitanter se habet: in secundo se habet ut terminus se tenens ex parte objecti, ut ejus circumstantia, & idè transfundit malitiam in actum.

2285. In qua re datur regula: in objectis malis, quia prohibitis, de iis per se consideratis delectari non est peccatum mortale, nisi delectatio fiat de re ipsa, in quantum prohibita. Bene verò in objectis prohibitis, quia malis, ut est adulterium, homicidium, &c. quia in primis potest objectum præcindi à malitia, non sic in secundis.

2286. Complacencia, seu delectatio de actu peccaminoso est peccatum, & contrahit eandem speciem, & qualitatem malitiæ actus. Si verò sit de modo, aut aliqua circumstantia in se non peccaminosa, v. gr. de dexteritate, industria, inventionem, &c. in furando, &c. non est peccatum mortale, & aliquando neque veniale.

DESIDERIUM REI ALIENÆ

2287. EST peccatum contrahens malitiam in iustitia; furti, si sit de re aliena obtinenda via illicita, & cum damno domini; secus si videns v. gr. vestem Patri, similem desideres, vel eandem emptionem, donationem, aut alia via licita obtinendam. Decimo namque præcepto prohibentur in concupiscentia, quæ septimo præcepto prohiben-

tur in facto: unde eo prohibetur deliberata voluntas aliena usurpandi, retinendi, aut damnum inferendi.

Sotus in 2. d. 42. quest. 4. lit. L. in 3. d. 15. quest. unic. lit. H. in 4. dist. 15. quest. 2. lit. LL. Maltrius in Theol. Mor. disp. 11. quest. 7. & quest. 8. num. 151. Joan. de la Cruz pag. 87. 6. præcept. Bonac. tom. 1. pag. 265. pag. 366. pag. 377. Tamb. tom. 1. pag. 183. & 297. Bulemb. lib. 3. tract. 2. Diana in pluribus locis. Castrop. Verricelli cit. Clericatus cap. 118.

DE VII PRÆCEPTO DECALOGI.

Non furum facies.

CAPUT I.

De Iustitia, & Jure.

2288. DE Jure pro lege sumpto dictum est, cum de legibus, modò Jus est potestas legitima ad aliquam rem obtinendam, vel retinendam, aut ad aliquam functionem faciendam. Est duplex: in re, & ad rem. Jus in re est illud, quod per ipsam rei traditionem acquiritur. Jus ad rem est illud, quod aliquo iure titulo habetur ad rem, ut ejus traditio fiat. Jus in re dat actionem in ipsam rem, ita ut habens jus in re, habeat actionem ad eam sibi vindicandam, à quocumque possideatur. Jus ad rem dat actionem in personam, ut rem, quam v. gr. vendidit, donavit, &c. tradat. Præcipua juris species est dominium.

DOMINIUM

2289. EST facultas disponendi de re tanquam sibi subjècta. Est duplex: Jurisdictionis, & Proprietatis: Dominium jurisdictionis est potestas gubernandi sibi subditos, præcipiendo, prohibendo, præmiando, vel puniendo. Dominium proprietatis, est facultas de re, aliqua disponendi tanquam sua. Hoc est duplex, plenum, seu perfectum, & est facultas liberè, & licitè disponendi de re etiam in proprium commodum, & quoad omnes usus, à lege, vel conventionem non prohibitos. Imperfectum est illud, quod, vel habet proprietatem rei sine fructibus, & dicitur dominium directum, vel habet fructus sine proprietate, & dicitur dominium utile. Tale habet usufructuarius, v. gr. domus, fundi, &c. cujus habet tantum usum, & fructum; rei tamen dominium residet penes ejus dominum directum.

2290. Usufructus est jus utendi re aliena, & percipiendi ejus fructus salva ejus substantia. Sic usufructuarius est maritus respectu dotis uxoris, cujus dominium, & proprietatis penes uxorem, aut ejus filios residet.

2291. Jus utendi est facultas utendi re aliena, non tamen percipiendi fructus, & salva ejus substantia. Hinc qui habet jus utendi equa, ea uti potest ad arandum, at non potest de ejus pullo disponere; qui verò habet ejus usufructum, potest utrumque; unde usufructua-

tu-

tuarius disponere potest de fructibus rei, tam pro se, quam pro aliis, vendendo, donando, &c. non sic usufructuarius.

2292. Usus facti importat nudum usum rei, absolute jure, aut dominio utentis. Differt ab usufructu, quia usufructuarius habet jus utendi, ita ut si ab usu rei impediatur, potest illum ex iustitia exigere; non sic, qui habet simplicem usum facti. Ita Religiosi omnes in particulari: Franciscani verò, tam in particulari, quam in communi habent simplicem usum facti, sicut volucres cæli, circa res, quarum pro sustentatione propria egent.

2293. In iis rebus, quæ ipso usu consumuntur, v. gr. in cibo, potu, ac vestitu, separari potest usus à dominio, ut constat in Franciscanis, qui quidem possunt uti pane ad manducandum, at non possunt de illo disponere, alteri vendendo, donando, &c. imò usum, quem habent, dependenter à voluntate domini habent, qui est Summus Pontifex, qui in se dominium suscipit elemosinarum, & rerum omnium pro eorum necessitatibus sublevandis, à fidelibus subministratis.

2294. Jure naturæ omnia sunt communia. Unde dominia fuerunt introducta, & distincta jure gentium post Adæ peccatum, ut sic pax, & humana societas conservaretur.

USUFRUCTUARIUS

2295. NON potest usufructum sine consensu proprietario donare, vendere, aut alio modo alienare; quod si faciat, illum amittit, & proprietario cedit, ex L. si usufructu, vers. Et si extraneo, ff. de jure dotium; quia est jus personæ inhaerens, quod inde non potest in alium transferri, aliàs posset usufructuarius senex illud juveni concedere, quod est in præjudicium proprietarii.

2296. Quamvis autem usufructus alienari non possit, potest ejus commoditas, & utilitas alienari; & sic licitè usufructuarius fructus vixæ vendit; quia id non est vendere usufructum, sed fructum vixæ, adeoque emptor fructum vixæ percipit, minime nomine proprio, sed usufructuarii. Vide num. 2299. Castropal. de Just. tract. 31. disp. unic. punct. 23. §. 3. num. 4. & 5.

2297. Fructus pendentes, & non recolli per usufructuarium in ejus vita, cujusvis sint generis, sive naturales, sive industriales, sive civiles, ad proprietarium spectant, ex L. si usufructuarius 13. ff. Quibus modis usufructus amitt. Franch. dec. 168. Ant. à Spir. S. de Jure, & dom. tract. 10. disp. 2. sect. 3. Molina, & Sanchez.

2298. Difficultas est de fructibus maturatis, & non exactis; pro quibus quidem variant Doctores, qui tamen distinctione conciliantur.

Vel enim sunt naturales, & percepti; & hi ad usufructuarium spectant, & ejus hæredes ex Famigerata, L. Defuncta, ff. de Usufructu. Castillo de Usufructu, cap. 77. num. 10. Antonel. de Temp. leg. art. 46:

num. 9. Barb. in leg. Divortio, num. 22. In hujusmodi namque fructibus tempus receptionis attenditur, & quod sint à solo separati per usufructuarium, aut per alium nomine ipsius. Antonel. cit. num. 5. Castillo cit. num. 4. Qui idem docet, etiam si fructus essent perceptionis, & recollectionis proximi, ex L. Defuncta.

2299. Vel sunt fructus civiles, qui de die in diem percipiuntur. Et isti etiam ad usufructuarium spectant, ejusque hæredes post illius mortem, ita ut possit eos alteri cedere, legare, & in testamento, aut alio modo de illis disponere. Bald. cap. 1. in fine de Pace ten. in usus feud Franch. dec. 168. num. 11. & addit num. Peregrinus art. 49. num. 100. In hujusmodi namque fructibus non attenditur separatio à solo, sed solum cessio obligationis, ita ut id, quod in naturalibus operatur separatio, in civilibus operetur cessio obligationis; & sicut in naturalibus tempus separationis attenditur, ita in civilibus tempus, quo incipiunt deberi; cum igitur contractu inito, statim debeantur de die in diem; de die in diem usufructuario cedunt; adeoque licet non essent pro illa rata temporis exacti, usufructuario acquiruntur, ejusque, ac ejusdem hæredum lucro pro illa rata temporis cedunt. Usufructuarius inquam est verus, & realis fructuum maturatorum dominus; unde cum prædicti fructus sint maturati tempore illius domini, pro eo remanent non exacti, & pro ejus hæredibus, eo mortuo.

DOMINII PROPRIETATIS ACQUISITIO.

2300. AD acquirendum dominium rei, quæ antea nullius erat, sufficit sola ejus apprehensio; quia quod nullius est, jure gentium occupanti conceditur. Sic animalia ferocia, & sylvestria, quæ antea nullius fuerunt, vel si alienis fuerint, naturalem libertatem recuperant, siue primo occupantis, siue in proprio fundo capiuntur, siue in alieno. Non tamen animalia de se mansuetæ, & domestica, ut gallinæ, columbæ, asines domestica, & fera usa mansuetæ; hæc enim licet longius aberrent, quamdiu retinent consuetudinem rediendi, sunt sui domini, eique restituenda, si capiuntur.

2301. Columbaria est licita, adeoque ad nihil tenetur dominus pro columbarum cibo.

2302. Fera; & volucres venatione capte in fundo alieno sunt capientis, quia nec sunt pars fundi, nec ibi suam naturalem libertatem amiserunt, ac proinde nullius sunt, & ita primo occupantis. Si autem redditus fundi consistit in venatione, non sunt capientis, sed domini fundi.

2303. In venatione, si fera, aut volucer sit ita leviter vulneratus, ut fugere possit, tunc, si alius eum fugientem capiat, est capientis; quia naturalem libertatem non amittit. At si vulneravit, quantum satis fuit ad capiendum, & vulnerans esset eum fugientem insecutus, & sine dubio captus, est vulnerantis, nec alius potest illum prævenire, quia adeptus moralis certitudo comprehensionis. In dubio, an qui vul-